

Critica și între crimă dispreț

Hazardul unei dimineți stupide, în care toate planurile se descompuneau la atingerea unor mici dar irevocabile ghinioane, m-a adus în fața televizorului și m-a ținut acolo, la filmul britanic **Teatru Însângerat** (Theatre of Blood). A fost mai puțin comic decât promitea, doar aripa autoderiziunii transforma în calități stângăciile și superficialitatea.

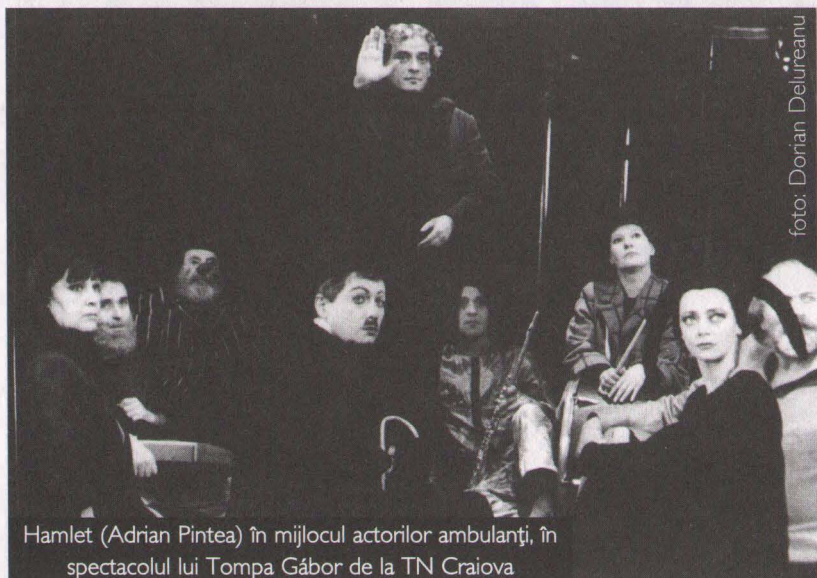
Subiectul era simpatic. Un actor shakespearean, profund jignit că nu a primit premiul anual decernat de Societatea Criticilor Dramatici, care i-a preferat un debutant, hotărăște să-și transforme supărarea în act și să-i ucidă pe cei care l-au nedreptățit. Pentru fiecare crimă este evocată altă piesă a lui Shakespeare, cel care a codificat cel mai artistic (și cel mai uman) arta de a uide. Se moare ca în **Cymbeline** și ca în **Othello**, ca în **Negustorul din Venetia** și ca în **Iuliu Cezar**, ca în **Henric al VI-lea** și, firește, ca în **Hamlet**. Cuvintele care exprimă lupta pentru putere și pentru corană, patimi majore și disfuncții iremediabile ale personalității sunt folosite pentru a răzbuna o nedreptate care se poate repara peste un an. Discordanța este comică, minuția cu care criminalul adaptează condițiile vieții moderne la textul clasic are haz. Criticii sunt infatuați și stupizi, actorul este solemn și monoman, dar, în mod fericit, până la sfârșitul filmului nu aflăm dacă acesta din urmă este un talent nedreptățit sau un diletant cu

pretenții. Oricum, e un bun cunoscător al dramaturgiei lui Shakespeare.

Dincolo de hazul – limitat – al întâmplărilor din film se pune la capătul lui, totuși, o întrebare stâjenitoare pentru toate genile omise de pe lista premiilor: dacă societatea oamenilor care impun gustul în materie de teatru este atât de mizeră sub raportul inteligenței și al caracterului, prin ce se justifică dimensiunile jignirii? Nu te pot atinge vorbele cuiva pe care într-adevăr îl disprețuiești. Lipsită de dimensiunea shakespeareană, și presa românească etalează opinii ale creatorilor de teatru care afirmă cu orgoliu că ei nu citesc cronică de specialitate, iar, când o citesc, nu o iau în seamă. Nu s-a ajuns încă la crimă, dar ostilitatea față de breaslă (nu față de persoane) este evidentă.

Situația pare fără ieșire, pentru că este detestată atât poziția de autoritate (identificată cu "dictatura lui V. Silvestru"), cât și

dispersia centrelor de influență (dacă prin centre de influență înțelegem principalele asociații care acordă premii). Ca uniune profesională, UNITER se folosește de critici doar pentru nominalizări, în juriul Galei fiind cooptați și artiști despre care se presupune că, pe lângă reprezentativitate, oferă și garanții de obiectivitate și competență. Celălalt premiu important, acordat de Asociația Criticilor, ar reprezenta teoretic opțiunea fermă a celor ce scriu sau vorbesc despre teatru. Festivalul Național încă nu și-a găsit criterii ferme de selecție pentru a putea discuta serios despre premii. Dar, oricum ar fi, în practică, opțiunile, care diferă prin segmentul de timp conștientat (pentru unii stagiunea, pentru alții – anul calendaristic), dar în special prin ecou mediatic – UNITER are o certă superioritate în domeniu –, coincid în aprecieri. Cu foarte mici abateri sunt premiate aceleași spectacole și aceiași creatori, chiar

Hamlet (Adrian Pintea) în mijlocul actorilor ambulanți, în spectacolul lui Tompa Gábor de la TN Craiova

foto: Dorian Delureanu

dacă unele categorii diferă. Spectacole care – prin ambiție sau realizare – ies din rând sunt puține, debuturile nici nu uimesc, nici nu revoltă prin îndrăzneală sau originalitate. Chiar dacă printre critici apar anumite opțiuni individuale, neconforme gustului comun, ele sunt anulate de votul majorității. Chiar și premiile să le zicem “periferice”, acordate

de diverse reviste sau asociații, răsplătesc valorile recunoscute întâi de alții și nu au nici un fel de intenție polemică.

S-ar putea ca, măcar parțial, creatorii care nesocotesc și disprețuiesc opiniile criticilor să aibă dreptate. Ei au, desigur, un sistem estetic propriu și un program precis, ale căror calități și dimensiuni nu pot fi recepționate de pe margine sau de la

suprafață. Ei sunt ca aisbergul care a scufundat “Titanic”-ul. Acolo, în profunzime, el nici nu poate fi apreciat: toată lumea știe că la mari adâncimi și peștii sunt orbi. La suprafață, inconștienții dansează, fără să realizeze că în fiecare artist jignit zace un criminal potențial.

Magdalena Boiangiu

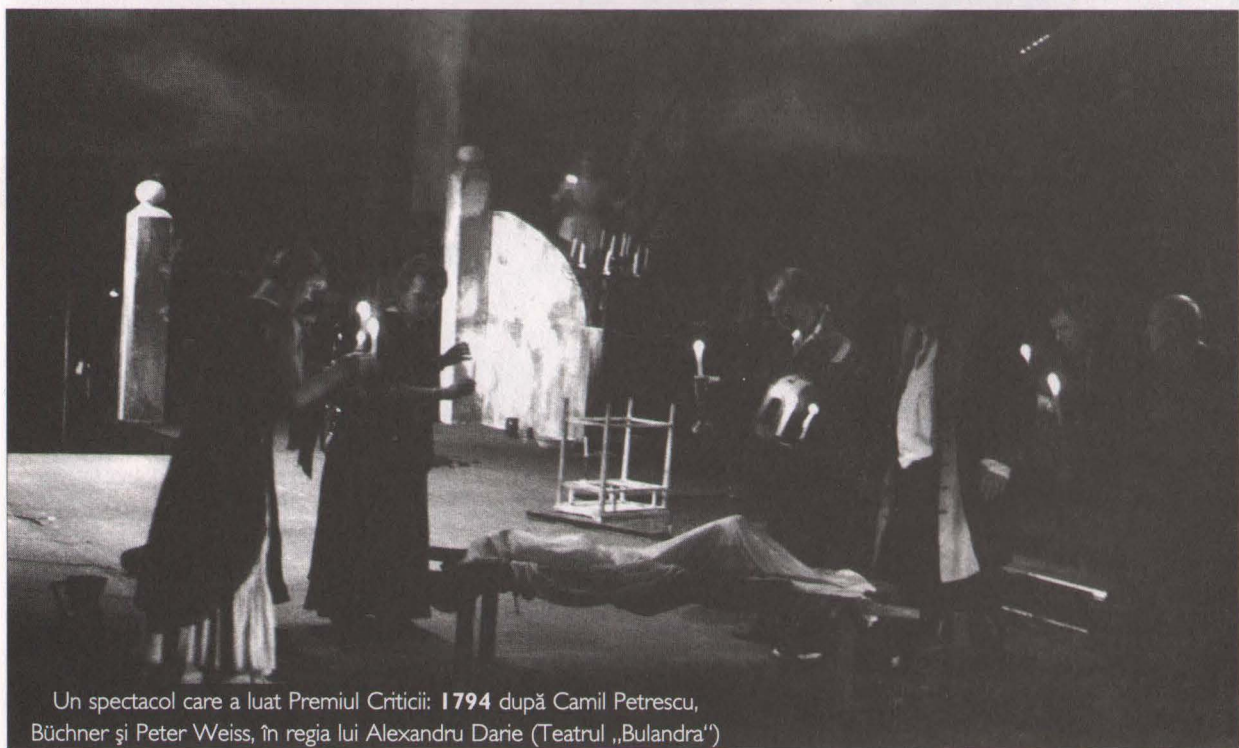
Frica de clasament

Alcătuirea de clasamente este, probabil, unul dintre cele mai vechi jocuri din lume; în orice caz, unul dintre cele mai răspândite. Membrii Academiei Franceze întocmesc clasamente atunci când aleg, dintre mai mulți candidați, pe cel ce va intra în rândul “nemuritorilor” și tot clasamente întocmesc membrii tribului Yagomago atunci când hotărăsc care e cel mai bun vânător de capete din ținut. Chiar dacă sarcina celor din urmă este mai simplă, pentru că e mai ușor să numeri scalpurile care împodobesc coliba cuiva decât să măsoari cantitatea de știință și înțelepciune care împodobește (pe dinăuntru) țeasta altcuiva, până la urmă este vorba, și într-un caz, și în celălalt, despre un joc. Dar un joc serios și având, câteodată, înțelesuri grave.

La un astfel de joc sunt chemați să participe, o dată-de două ori pe an, și criticii de teatru, când li se cere să aleagă pe “cel mai bun” actor, regizor etc., alegerea urmând să se materializeze uneori în premii, alteori într-o banală succesiune de nume și titluri. “Banală” ?!

Observ, de mai multă vreme, un fenomen interesant. Pe cât de lesne merg lucrurile într-un juriu format exclusiv sau preponderent din critici, pe cât de ușor îi este unui grup de “teoreticieni” să producă o opțiune colectivă (desigur, există și situații când încăpățânarea sau reaua-credință a câte unui trist specimen prelungește “dezbaterea” până în zori, dar acestea sunt, slavă Domnului, excepții), pe cât de pregătit este, cu alte cuvinte, criticul să se expună judecății publice în calitate de membru al unui grup, pe atât

de greu, sau de neplăcut, sau (mai știi ?) de riscant i se pare aceluiși să apară în fața lumii ca autor al unei liste de preferințe individuale. Solicită-i unui critic să declare, în scris, care crede el că a fost, de pildă, cel mai bun spectacol al stagiunii și, dacă nu vei fi refuzat, amabil sau tăios, vei fi amânat de cel puțin două ori, copleșit cu argumente privind inutilitatea sau caducitatea clasamentelor în general și a celor din domeniul artei în special, consultat mai mult sau mai puțin fătîș asupra propriilor tale opțiuni ș.a.m.d. Iar când vei obține, în sfârșit, răspunsurile, vei constata că pentru fiecare “poziție” ți s-au indicat măcar două nume sau titluri, notându-se, eventual, în paranteză, tot atâtea care “ar merita să...”. Evident, se poate întâmpla ca, într-un interval dat, doi creatori să producă opere de valoare

Un spectacol care a luat Premiul Criticii: 1794 după Camil Petrescu, Büchner și Peter Weiss, în regia lui Alexandru Darie (Teatrul „Bulandra”)